

Содержание

Зміст

ВСТУП

1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСНИНА

1.1 Розуміння понять життєві цінності і ціннісні орієнтації у науковій літературі

1.2 Основні функції ціннісних орієнтацій

1.3 Вплив ціннісних орієнтацій на розвиток особистості

1.4 Гармонійний розвиток особистості

1.5 Теоретичне підґрунтя вивчення ціннісної сфери

2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА

2.1 Методика «Самооцінка особистості»

2.2 Методика «Ціннісні орієнтації»

2.3 Результати дослідження за методикою «Самооцінка особистості»

2.4. Результати дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації»

ВИСНОВОК

Список використаної літератури

ВСТУП

Сучасні соціальні перетворення підвищують роль відповідального й активного відношення особистості до свого розвитку. Дослідження становлення цінностей особистості, її сенсу як психічних явищ вимагається всією сучасною соціокультурною ситуацією. Сьогодні з психологією цінностей та інтелекту пов'язують головний напрямок діяльності психологічної служби й виховання через використання технологій інтелектуальної діяльності. Однак ці загальні положення поки що мало реалізовані в науковому й практичному плані.

Подані в руслі екзистенціальної й гуманістичної психології, в першій половині ХХ століття, феномени цінностей дозволили запропонувати потужну практичну допомогу людині в кризі при вирішенні базових проблем існування, таких, як втрата й пошук сенсу, свобода, вибір і відповідальність, спільність і самотність, які зазвичай загострюються в часи радикальних соціальних змін.

Серед всіх критеріїв, які визначають життєві вибори людини, найбільш значущі - цінності, що дозволяють зробити вибір залежним від етики: любов, свобода, вірність, справедливість тощо. Відповідно до цінностей особистості й пояснюється поведінка людини, а події набувають особливого значення залежно від критеріїв-цінностей, які служать їх оцінюванню.

Ціннісні орієнтації - це елементи внутрішньої структури особистості. Сюди відносяться: спрямованість, мета індивіда, механізм індивідуальної взаємодії. Вони є найважливішими елементами внутрішньої структури особистості, які закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань. Ціннісні орієнтації відокремлюють значуще, суттєве для певної людини від незначущого, несуттєвого. Наявність життєвих цінностей у свідомості людини залежить як від вікового етапу, на якому знаходиться індивід, новоутворень цього періоду, так і рівня розвитку суспільства загалом [1].

Питань, які мають безпосереднє відношення до проблеми цінностей і сенсу

стосувалися праці відомих вітчизняних психологів: Л.С.Виготського, В.М.Мясищева, С.Л.Рубінштейна, О.М.Леонтьєва, Б.Г.Ананьєва, Л.І.Божович, Г.С.Костюка та інших. Перші дослідження з даної проблематики, які з'явилися в період "відлиги", розглядали переважно специфіку цінностей з позицій економічного матеріалізму (В.А.Василенко, І.С.Нарський, В.П.Тугарінов, О.Г.Дробницький). Значну роль у розвитку цієї психологічної теорії відіграли праці грузинського психолога Д.Н.Узнадзе, американського психолога М.Рокіча, російського соціолога В.О.Ядова [2]. Отже, особливо значущим регулятором життєдіяльності й поведінки людини є цінності та ціннісні орієнтації. Вони виконують подвійну функцію: з одного боку, вони є елементами когнітивної структури особистості, з іншого боку - елементами її мотиваційно-потребової сфери, що спричинено двоїтим характером системи цінностей, які зумовлюються одночасно індивідуальним і соціальним досвідом. Підсумовуючи вищесказане актуальним є дослідження життєвих цінностей українців, зокрема молоді, з різними рівнями гармонійності особистості. Саме тому, темою курсового проекту обрано «Життєві цінності у осіб з високим та низьким рівнями гармонійності особистості («Самооцінка особистості» О.І.Моткова, «Ціннісні орієнтації»»).

1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1 Розуміння понять життєві цінності і ціннісні орієнтації у науковій літературі
У літературі, присвяченій проблемі цінностей, можна виокремити декілька підходів до розуміння зазначеного феномену.

До першого, і найбільш широкого підходу є сенс зарахувати ті визначення, які роблять акцент на здатності речей (явищ, процесів, ідей, ідеалів тощо) виступати засобом задоволення потреб й інтересів людей, служити суспільному прогресу і всебічному розвитку особистості. Ось типова формула цієї групи: "Цінності є суттю предмету, явища і їх властивостей, які потрібні (необхідні, корисні, приємні) людям певного суспільства або класу, і окремої особистості як засоби задоволення її потреб й інтересів, а також - це ідеї і спонуки як норма, мета або ідеал" [3].

Другий підхід до розуміння цінностей формально досить близький до першого, але в той же час і помітно відрізняється від нього. У ньому увага акцентується на значущості речей, явищ, процесів, ідей для життєдіяльності соціальних суб'єктів, їх потреб і інтересів. Одне формулювання знаходимо у класичній праці В.А. Василенка. Автор зазначає, що цінність є нічим іншим, як моментом значення якого-небудь явища, речі, вчинку, взагалі суцього для життєдіяльності певної людини, класу, суспільства; та вказує на роль цього суцього в її житті. Цю думку ніби доповнює болгарській дослідник С. Тасаєв, який вважає, що цінності - це все важливі для людини реальні або уявні предмети і явища (у тому числі сама людина як вища цінність), які вона оцінює, обирає і використовує для прогресу суспільства і розвитку людської особистості.

Третій підхід акцентує увагу на тому, що цінність є специфічною формою прояву взаємодії між суб'єктом і об'єктом з приводу задоволення потреб і інтересів суб'єкта, тобто, цінність є моментом практичної взаємодії із дійсністю, яка відноситься до того, що можна цінувати, оцінювати, приймати або відхиляти, перетворювати на

мотив і мету поведінки [4].

Існує, нарешті, четвертий підхід у розумінні цінностей. Характерна його особливість у розумінні того, що цінності - це специфічні утворення свідомості, в структурі суспільної та індивідуальної свідомості вони є ідеалами, узагальненими уявленнями про блага, яким віддається перевага, і прийнятні способи їх здобуття, також вони є ідеальними критеріями оцінки й орієнтаціями особистості та суспільства. Таке формулювання вказує на якісну особливість інтерпретації суті цінностей як суб'єктивних уявлень про щось стабільно значуще, і це помітно відрізняється від попередніх позицій.

У сучасній науковій літературі розрізняють і класифікують цінності за багатьма критеріями: за суб'єктом - цінності суспільства, народу, нації, колективу, індивіда; за типом потреби суб'єкта - цінності моральні, релігійні, економічні, фізичні та інші; за об'єктивними характеристиками явищ, які виступають цінностями матеріальними духовними тощо.

Матеріальні цінності, до яких відносяться їжа, одяг, предмети побуту, житлові умови, знаряддя праці, засоби виробництва слугують для збереження життя, створення певних умов існування. Найважливіша сторона матеріальних цінностей полягає в тому, що вони опосередковані людською працею, суспільним виробництвом. Праця, яка сама по собі є цінністю та необхідною умовою існування суспільства, виробляє цінності, як матеріального, так і духовного порядку.

Духовні цінності - це "те, що ми називаємо зазвичай десятком різних понять: це ідеали, норми, цілі, це все те, чого людина прагне, що вона любить і що міститься в її світогляді, світобаченні, світовідчутті" [3]. Уявлення про духовні цінності мінялися з розвитком суспільства і людини. Можна сказати, що духовні цінності використовуються, перш за все, для задоволення найвищих духовних потреб індивідів в істині, добрі, красі. Духовні цінності, також як і матеріальні, є результатом праці, творчої діяльності.

У сучасній психології поняття ціннісні орієнтації та цінності не ототожнюють.

Більшість дослідників вважають, що цінності є складовою ціннісних орієнтацій.

Аналіз теоретичних концепцій, присвячених проблемі цінностей, показав наявність двох тотожних понять "ціннісні орієнтації особистості", та "особисті цінності".

Ціннісні орієнтації - важлива складова структури особистості, яка має у своїй основі мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. За своєю природою вони гнучкі, вільно обираються, а тому, відповідно, всесторонньо враховують індивідуальні інтереси та потреби людини, зв'язок між особистістю та суспільством, інститутами соціалізації, культурою, цінностями.

Ціннісні орієнтації - це елементи внутрішньої структури особистості, які формуються і закріплюються життєвим досвідом індивіда у процесах соціальної адаптації та соціалізації. Вони відділяють значуще для окремо взятої особистості від несуттєвого через сприйняття чи не сприйняття певних цінностей. Цінності ж, у свою чергу, усвідомлюються як певна основа для сенсу та мети життя, а також визначають засоби реалізації останніх.

На відміну від соціальних установок, ціннісні орієнтації усвідомлюються, вони

визначають певну ієрархію сприйняття умов життєдіяльності особистості як на актуальному рівні сьогодення, так і на віддалену майбутню перспективу. Найбільш чіткий вияв ціннісних орієнтацій можна знайти в ситуаціях прийняття відповідальних рішень, які мають віддалені наслідки та зумовлюють подальше життя індивіда. Завдяки цьому феномену забезпечуються цілісність і стійкість особистості, визначаються структури свідомості, програми і стратегії діяльності, структурується та організовується мотиваційна сфера. Особистість орієнтується на конкретні об'єкти, види діяльності чи спілкування як засіб досягнення своєї мети.

1.2 Основні функції ціннісних орієнтацій

Ціннісні орієнтації - це перш за все вибір чи відкидання певних життєвих сенсів, та готовність, чи неготовність вести себе у відповідності з ними. Вони задають загальну спрямованість інтересам та прагненням особистості, вибудовують ієрархію індивідуального вибору у будь-якій сфері, формують цільову й мотиваційну програму поведінки, визначають рівень домагань та міру рішучості для реалізації власного плану життя.

Ціннісні орієнтації проявляються і розкриваються через оцінювання себе, інших, життєвих обставин, через уміння структурувати життєві ситуації, приймати рішення в конфліктних ситуаціях та знаходити вихід у проблемних. Вони визначають загальну лінію поведінки в умовах екзистенційного та морального вибору через уміння задавати і змінювати доміанти власної життєдіяльності.

Ціннісні орієнтації діють як на рівні свідомості, так і на підсвідомому рівні, визначаючи спрямованість вольових зусиль, уваги, інтелекту.

Ряд дослідників відзначає, що основною функцією ціннісних орієнтацій є регулювання поведінки людей. Виробляючи систему ціннісних орієнтацій, особистість активно включається в систему суспільних стосунків, причому ціннісні орієнтації визначають тип поведінки і діяльності [5, 6].

Ціннісні орієнтації визначають цілі діяльності і засоби їх досягнення: від змісту ціннісних орієнтацій індивіда залежить, як він сприймає ту або іншу ситуацію, які завдання ставить перед собою, який спосіб дії обере. Таким чином, ціннісні орієнтації - це динамічна, ієрархічна система цінностей, яка постійно розвивається і віддзеркалює ті, які склалися в результаті взаємодії особистості і суспільства.

Ціннісні орієнтації особистості виконують ряд важливих функцій:

- гармонізують і інтегрують духовний світ індивіда, визначаючи його соціальну значущість;
- визначають цілісність, унікальність і неповторність особистості;
- регулюють поведінку і діяльність людини в суспільстві, визначаючи її дії і вчинки.

Розвинені ціннісні орієнтації - ознака зрілості особистості, показник міри її соціалізації. Стійкість і несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій забезпечує такі якості особистості, як цілісність, надійність, вірність певним принципам й ідеалам, здатність до вольових зусиль в ім'я цих ідеалів і цінностей, активність життєвої позиції. Нерозвиненість ціннісних орієнтацій - ознака інфантилізму, панування зовнішніх стимул-реакцій у внутрішній структурі особистості, ознака безпосередності дії об'єкту прагнення на потребу [7].

Ціннісні орієнтації є системою гнучкою, в якій закладений вільний вибір, а відповідно і всебічне врахування індивідуальних інтересів та потреб особистості. Вони включають суспільні цінності у механізми діяльності і поведінки особистості. Тобто, в них реалізується вибірковість людської поведінки, уявлення індивіда про сенс життя.

Сукупність сталих ціннісних орієнтації утворює свого роду вісь свідомості, яка забезпечує стійкість особистості, спадкоємність певного типу поведінки і діяльності, виражену в спрямованості потреб й інтересів. Ціннісні орієнтації систематизують інтереси і потреби, визначаючи одні з них як більш значущі для індивіда, інші - як менш значимі.

1.3 Вплив ціннісних орієнтацій на розвиток особистості

Зумовлюючи напрямок потреб і інтересів, ціннісні орієнтації детермінують всю мотиваційну систему особистості і її спрямованість. Тому ціннісні орієнтації виступають найважливішим чинником, який регулює, детермінує мотивацію поведінки, що зрештою визначає цілісність особистості. Як відзначає О.В. Шорохова, "цілісність особистості, її стійкість в соціальному плані є стійкістю її ціннісних орієнтації, довкола яких групуються установки особистості, її інтереси" [8].

На підставі ціннісних орієнтації формуються переконання особистості, які об'єднуються в систему і складають її духовну культуру. Тому ціннісні орієнтації є віддзеркаленням ества конкретної людини, як соціального суб'єкта. У ціннісних орієнтаціях виражається самоствердження особистості, її самореалізація.

У ситуаціях особистісної кризи або коли особистісну кризу провокує соціальна, людина має можливість підтвердити актуальність своїх ціннісних установок, або побачити необхідність їх зміни чи корекції. Задумуючись над сенсом життя чи радикально змінюючи його вектор, людина часто знаходить протиріччя у сфері цінностей, яким послуговувалась ще донедавна. У таких випадках успішність розв'язання криз та мінімізація втрат багато в чому залежать від розвитку особистісної рефлексії, динамічних характеристик та відкритості ядра Я-Концепції до змін. Ядро Я-концепції, як відомо, включає ціннісно-сміслові установки особистості, в основному позитивні уявлення про себе, самість та автентичність.

Несуперечливість та цільність систем ціннісних орієнтацій може розглядатись як показник стійкості і автономності особистості. Відповідно, суперечливість і розірваність - як свідчення незрілості, можливо, маргінальності особистості. Така особистість не може оцінити ситуації і прийняти адекватне рішення або діє за раз і назавжди визначеним стереотипом, проявляє розбіжність між вербальним та невербальним рівнями самопрезентації. В сучасних умовах динамічної зміни соціальних систем, особистісні цінності людини, культурні цінності різних прошарків суспільства, метакультурні цінності різних народів та етносів часто не узгоджуються між собою, а навіть суперечать одні одним.

Тобто, цінності суспільства, заломлені через індивідуальну життєдіяльність, відбиваються в психологічній структурі людини у формі особистих цінностей. Чим більше цінність пов'язана із задоволенням якихось суттєвих особистих потреб, тим вона значиміша, тим більш стійкий її сенс для людини.

Таким чином, ціннісні орієнтації це ті стани, явища і процеси в довколишньому житті, які стають орієнтирами для людини, спрямовують формування її цілей, а також способи їх досягнення. Представленість життєвих цінностей у свідомості особистості залежить від вікових особливостей, психологічних новоутворень, загального розвитку людини.

Зазначене вище характерно і для розвитку суспільства загалом. Тобто, людина відображує суспільні цінності: якщо суспільство моральне і гармонійне, таким й будуть основні цінності середньостатистичного індивіда, якщо суспільство знаходиться у кризовому періоді розвитку, - цінності та ціннісні орієнтації також будуть дифузними, несформованими.

Отже, особливо значущим регулятором життєдіяльності й поведінки людини є цінності та ціннісні орієнтації. Вони виконують подвійну функцію: з одного боку, вони є елементами когнітивної структури особистості, з іншого боку - елементами її мотиваційно-потребової сфери, що спричинено двоїтим характером системи цінностей, які зумовлюються одночасно індивідуальним і соціальним досвідом.

1.4 Гармонійний розвиток особистості

Різнобічний розвиток особистості вимагає формування різноманітних здібностей та інтересів, які відповідають різним сферам людської життєдіяльності.

Коли йдеться про ідеал різнобічно розвиненої особистості, то мається на увазі, що цей розвиток буде гармонійним. Гармонійні взаємини між особистістю і світом означають гармонію того, що особистість жадає від інших, і того, що вона може їм дати. Гармонійна особистість перебуває в єдності зі світом, людьми і сама собою. Така людина є безпосередньо моральною особистістю. Порушення моральних норм для неї - це порушення цілісності власної особистості [9].

Становлення гармонічно розвинутої людини пов'язане з формуванням ієрархічної структури мотивів і цінностей: домінуванням вищих рівнів над нижчими. Рівень мотивів і цінностей визначається мірою їхньої спільності, починаючи з особистих мотивів (найнижчих) через інтереси близьких людей, колективу, суспільства - до загальнолюдських універсальних цілей. Наявність таких ієрархій у особистості не порушує її гармонії, тому що складність, множинність інтересів, поліспрямованість за наявності домінант забезпечують різноманіття зв'язків зі світом, загальну стійкість. Навпаки, простота особистості (наявність єдиної мети, заглибленість в одну діяльність, звуження кола спілкування і проблем) найчастіше призводить до її дисгармонійності. Системним параметром, який характеризує гармонійну особистість, є високий рівень збалансованості відносин різних особистісних утворень (потреб, мотивів, ціннісних орієнтацій, самооцінки, образу Я-реального і Я-ідеального та ін.).

Гармонійність особистості залежить від того, наскільки домінування вищого рівня є у згоді з нижчим рівнем. Наприклад, яке співвідношення свідомих і неусвідомлюваних, безпосередніх і навмисних, природних і духовних рівнів. Повноцінне формування людської особистості залежить від саморегуляції особистісних процесів.

Структура особистості набуває гармонійності в результаті максимального розвитку тих здібностей людини, які створюють домінуючу спрямованість її особистості, що додає зміст усій її життєдіяльності. Гармонійність особистості досягається лише в тому разі, коли свідомі прагнення людини цілковито відповідають її безпосереднім, часто навіть неусвідомлюваним нею самою, бажанням. Мотивуюча сила таких несвідомих утворень настільки велика, що в умовах протиріччя зі свідомими прагненнями людини, вони спричиняють найгостріші афективні конфлікти, які спотворюють і навіть руйнують особистість. Афективні переживання, які виникають у результаті конфлікту різноспрямованих мотиваційних тенденцій, за певних умов стають джерелом формування дисгармонійної особистості.

Для дисгармонійної особистості характерні різні порушення емоційної, пізнавальної, моральної і поведінкової сфер: безпричинні страхи, замкнутість (аутизм), невмотивована агресивність та ін. Такі порушення можуть зумовлювати гіперкомпенсації, неадекватні самооцінки і рівень домагань. Психокорекційний і терапевтичний ефект у цьому разі можуть мати: включення такої особистості в діяльність із ззовні регульованим рівнем труднощів завдань і предметно оформленими результатами; застосування високих емпатичних відносин; використання інтенсивного соціального схвалення («погладжування») тощо. З віком в одних дітей виникає потреба виправдати свої особливості, тоді вони починають перетворювати «вади у добродійності», тобто ставитись до них, як до коштовного. У цих випадках «неузгодженість» між свідомістю і поведінкою залишається: у таких дітей постійно виникають конфлікти з навколишніми людьми, сумніви і почуття незадоволеності, пов'язані з удаваною недооцінкою їхньої особистості.

Інші діти продовжують засвоювати моральні цінності, що, перебуваючи у конфлікті з особливостями їхньої особистості, спричиняють у них постійний внутрішній розлад із самим собою. В результаті з дітей з нездоланим афектом формуються люди, які завжди перебувають не в злагоді з навколишніми та із собою, та мають багато негативних рис характеру. Досить часто з таких дітей виходять люди соціально неадаптовані, схильні до злочинів.

Люди з дисгармонійною організацією особистості - це не просто індивіди зі спрямованістю «на себе». Це люди з подвійною (або множинною) спрямованістю, які перебувають у конфлікті із собою, люди з розщепленою особистістю, в яких свідоме психічне життя і життя неусвідомлених афектів є в постійному протиріччі [9].

Домінування тієї чи іншої мотивації може бути різним на свідомому і неусвідомленому рівнях. У результаті ми маємо дисгармонійну структуру особистості, постійно роздратовану внутрішніми конфліктами. Такого роду конфлікти виникають лише за певних умов та можуть бути зовнішніми і внутрішніми.

Зовнішні умови конфлікту зводяться в основному до того, що задоволення яких-небудь глибоких та активних мотивів і взаємин особистості перебуває під загрозою або стає зовсім неможливим. Внутрішні умови психологічного конфлікту зводяться до протиріччя або між різними мотивами і відносинами особистості, або між

можливостями і прагненнями особистості. Треба мати на увазі, що внутрішні умови психологічного конфлікту в людини рідко виникають спонтанно, а насамперед зумовлені зовнішньою ситуацією, історією становлення особистості, її психофізіологічною організацією.

1.5 Теоретичне підґрунтя вивчення ціннісної сфери

У психодіагностиці завжди була актуальною проблема підбору якісного діагностичного інструментарію для дослідження цінностей особистості, оскільки вплив сторонніх чинників на результати вимірювання завжди ймовірний. Ефективним вважають тест ціннісних переваг Г. Олпорта, Ф. Вернона та Г. Ліндзі, створений у 1931 р. та вдосконалений у 1951 р. на основі теорії Е. Шпрангера, який описав 6 типів особистості за спрямованістю її інтересів: теоретичний, економічний, естетичний, політичний, соціальний і релігійний. Широко використовують тести, розроблені М. Рокичем, В. Соповим, Л. Карпушиною, С. Бубновим, О. Мотковим, М. Молочниковим та ін., які дають змогу вивчити життєві цінності особистості, її структуру та здатність оцінювання власних життєвих цілей. Оскільки сфера цінностей людини, як і спонукальна, належить до самосвідомості, то й методи їх діагностування є спільними, тобто такими, що застосовуються для сфери самосвідомості загалом [11].

Ціннісні орієнтації як одне з найважливіших утворень у структурі свідомості й самосвідомості людини виражають свідоме її ставлення до дійсності, визначають мотивацію її поведінки, впливають на її діяльність. Суспільна шкала цінностей формується у процесі задоволення потреб. Проблему цінностей досліджують у контексті життєвих перспектив людини.

За ціннісного підходу у вивченні формування свідомості явища дійсності і вчинки людей розглядають як цінності, що виражають суб'єктивну оцінку індивідом необхідності цих феноменів для задоволення потреб та інтересів.

Ціннісний аспект простежується при вивченні саморегулятивних тенденцій особистості. При діагностуванні мотиваційно-ціннісної сфери людини передусім враховують ступінь сформованості ієрархічної структури ціннісних орієнтацій та їх зміст (спрямованість). Ступінь сформованості ієрархічної структури важливий для оцінювання рівня особистісної зрілості людини, оскільки інтеріоризація цінностей як усвідомлений процес відбувається за наявності у людини здатності вибирати цілі та явища, спроможні задовольняти її потреби та інтереси, формувати з них структури відповідно до умов існування, близьких і віддалених цілей свого життя, можливостей реалізації тощо. Зміст (спрямованість) характеризує особливості функціонування ціннісних орієнтацій, кваліфікує особистість. Структура, поєднання основних ціннісних орієнтацій зумовлюють спрямованість діяльності особистості. Цінності взаємопов'язані із життєвими цілями.

Ціннісно-смысловий компонент є складним утворенням, основою якого є комплекс феноменів (у А. Камю - шкала цінностей, В. Шердакова - головний інтерес, В. Шинкарука - вищі цілі, цінності, ідеали, О. Джіоева - ідеали, цілі, ціннісні орієнтації, Н. Соболевої - ціннісні орієнтації, Л. Когана - цілі, Б. Попова - кінцеві цілі, що володіють цінністю та ін.). Основу смислу життя людини утворюють цілі, цінності та ціннісні

орієнтації.

Ціннісні орієнтації досліджують з допомогою діагностичних методів.

Найпоширенішим є тест "Ціннісні орієнтації" М. Рокича, який виявляє ієрархію двох класів термінальних та інструментальних цінностей, що відповідають традиційному поділу на цінності-цілі та цінності-засоби. Попри безумовні переваги тесту (компактність, швидкість проведення та опрацювання результатів), він має і обмеження, якими є неоднозначність критеріїв у наданні ціннісних переваг, незахищеність від можливих фальсифікативних стратегій досліджуваного. Основні положення, на яких ґрунтується тест, актуальні і для інших методик: загальна кількість цінностей людини є невеликою; для всіх людей характерними є одні і ті самі цінності, хоча міра їх значущості є різною; цінності організовані в системи; джерела людських цінностей простежуються в культурі, суспільстві, його інститутах і в особистості; вплив цінностей виявляється майже у всіх соціальних феноменах. За допомогою "Методики вивчення ціннісних орієнтацій" Д. Леонт'єва, яка є адаптацією методики М. Рокича, можна, крім ранжування переліку цінностей, діагностувати ступінь реалізованості кожної з них у житті особистості (у відсотках). Послугуючись переліком термінальних цінностей із тесту М. Рокича, О. Фанталова створила методичку "Рівень співвідношення "цінності" і "доступності" в різних життєвих сферах", що уможливила діагностування внутрішнього ціннісного конфлікту щодо реалізації значущих цінностей.

За допомогою "Морфологічного тесту життєвих цінностей" (МТЖЦ) В. Сопов, Л. Карпушина) діагностують і сферу самореалізації людини, що сприяє повноцінному відображенню структури цінносних орієнтацій. Вихідними теоретичними положеннями створення цієї методики стали ідеї залежності сили мотиву й ефективності діяльності людини від усвідомлення нею цілі та смислу діяльності, а також тлумачення цінностей як різновиду смислових утворень, які безпосередньо стосуються осмисленої мотивації діяльності.

Ціннісні орієнтації досліджують, послугуючись методикою "Експрес-діагностика соціальних цінностей особистості". Основою її є питальник, що дає змогу визначити спрямованість професійної, фінансової, сімейної, соціальної, суспільної, духовної, фізичної, інтелектуальної цінностей.

Перевагою методики "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості" С. Бубнова є спрямованість змісту питальника на вивчення реалізації ціннісних орієнтацій особистості у реальних умовах життєдіяльності [11].

Дослідження цільових орієнтацій передбачає вивчення системи життєвих цілей особистості, їх ієрархії та співвіднесення з різними сферами самореалізації.

Складність дослідження життєвих цілей зумовлена тим, що ціннісні орієнтації є конструктами, які визначають загальні орієнтири.

Методика дослідження цільової спрямованості особистості Я. Васильєва побудована за принципом незавершених речень. Дефіцит часу та стислість формулювань сприяють екстеріоризації внутрішньої мови, дають змогу спонтанно фіксувати думки, що виникають при цьому. Аналіз сформульованих цілей допомагає зробити висновки про цільову спрямованість особистості, організацію часової перспективи,

емоційно-вольову налаштованість на досягнення цілей та ступінь їх реалізації. Важливим аспектом цієї методики є зіставлення життєвих цілей зі сферами самореалізації, що уможлиблює глибше та повніше дослідження структури ціннісних орієнтацій.

Методика "Самооцінка реалізації життєвих цілей особистості" (М. Молочников) є малоформалізованим питальником, що містить два блоки відкритих запитань. Перший - стосується цільової спрямованості особистості щодо професійної діяльності, побуту, фізичного стану, соціального становища та міжособистісних стосунків, душевної готовності та психологічного стану, сімейного життя. Він діагностує задоволеність людини цими сферами самореалізації та власними фізичним і психологічним станами, розподіл часу стосовно різних видів діяльності та суб'єктивне переживання їх ефективності. Другий блок передбачає дослідження рефлексії життєвих цілей, визначення їх важливості, структурування часової перспективи, а також необхідних засобів для їх реалізації [11].

Методика "Життєве покликання" О. Моткова дає змогу виявити зміст і особливості реалізації життєвих призначень, діагностувати актуальні щодо цього внутрішні фактори (локус контролю, усвідомленість покликань, жорсткість життєвих призначень, віра у реальність життєвих покликань) та міру включеності досліджуваного в їх здійснення. Вивчення факторів, які впливають на реалізацію життєвих спрямувань, допомагає пошуку можливостей оптимізації цього процесу, а визначення міри включеності у реалізацію покликань встановлює, наскільки активно людина їх втілює, чи навпаки, лише декларує.

Методика "Самоцінка особистості" О. Моткова діагностує особистість та дозволяє вивчати загальний рівень самооцінки позитивного розвитку особи, самооцінку окремих чинників і якостей особи, а також її адекватність або неадекватність. Аспекти особистості, відображені у таких шкалах: моральність, воля, самостійність і відчуття реальності, креативність, гармонійність, екстраверсія, загальна самооцінка позитивності розвитку особи [11].

Отже, життєву проблематику особистості репрезентують такі феномени ціннісно-сислової сфери, як життєві цілі, особистісні цінності, а також більш інтегральні утворення - життєві цінності. Психодіагностичне її дослідження спрямоване на психічні процеси, що детермінують виникнення, формування, зміст системи цінностей і ціннісних орієнтацій особистості, її ієрархічну структуру, регуляторну функцію у соціальній поведінці.

2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА

ціннісний орієнтація життєвий особистість

Для дослідження життєвих цінностей у осіб з високим та низьким рівнями гармонійності особистості обрано випадкову вибірку у розмірі 20 чол. молодих людей (студентська молодь) у віці 18-22 роки.

Для дослідження використано методики «Самооцінка особистості» та «Ціннісні орієнтації». Методика «Самооцінка особистості» дозволить визначити рівень гармонійності особистості, а методика «Ціннісні орієнтації» - отримати інформацію про рівень життєвих цінностей та рівень конфліктності їх здійснення.

2.1 Методика «Самооцінка особистості»

Методика дозволяє вивчати загальний рівень самооцінки позитивного розвитку особи, самооцінку окремих чинників і якостей особи, а також її адекватність або неадекватність.

Адекватність самооцінки - це міра її відповідності реальній вираженості особових якостей, що виявляються в переживаннях і поведінці. Це її реалістичність. Вона обумовлюється якістю роботи особливого особистісного механізму - внутрішнього програміста і регулювальника життєдіяльності. Реалізм в самооцінці дозволяє людині будувати точніші і більш здійсними плани, прагнути до більш здійснених цілей і бажань. Тому адекватність самооцінки можна рахувати одним з показників гармонійності особи.

Зазвичай адекватність визначається шляхом співвідношення самооцінки реального стану особи з оцінкою цих же якостей в якоїсь ідеальної особи. Можливо і визначення реальної вираженості якостей випробовуваних за допомогою експертних оцінок міри наявності цих якостей з боку людей, обізнаних респондентів.

У представленій методиці випробовуваному пропонується список з 24 позитивних якостей особи, які входять в характеристику «ідеальної» особи.

24 якості особи групуються в наступні чинники: Моральність, Воля, Самостійність і відчуття реальності, Креативність, Гармонійність, Екстраверсія, Загальна самооцінка позитивності розвитку особи.

Обробка результатів полягає у визначенні показників вираженості самооцінки окремих чинників особи, тобто специфічних груп якостей за допомогою Ключа наведеного у табл.1. Також розраховується середнє арифметичне, як результат підсумку балів за кожним чинником (аспектом) особистості і розділеного на число чинників. Таким чином підрахунок середніх арифметичних відбувається по кожному чиннику №№ 1 - 7.

Таблиця 1 - Ключ

№

ЧИННИКИ (АСПЕКТИ) ОСОБИСТОСТІ

№№ пунктів

Число пунктів

1

Моральність

2, 3, 6, 9

4

2

Воля

4, 7, 15, 16

4

3

Самостійність і відчуття реальності

12, 13, 14, 24

4

4

Креативність

5, 17, 19, 21

4

5

Гармонійність

11, 20, 22, 23

4

6

Екстраверсія

1, 8, 10, 18

4

7

Загальна самооцінка позитивності розвитку особи

всі пункти 1 - 24

24

Оцінка рівнів Загальної самооцінки вираженості позитивних аспектів здійснюється за балами наведеними і таблиці 2.

Таблиця 2 - Рівні Загальної самооцінки вираженості позитивних аспектів і якостей особи

РІВЕНЬ

Інтервали в балах

Високий

3,71 - 4,50

Псевдовисокий

4,51 - 5,00

Середній

2,91 - 3,70

Низький

1,00 - 2,90

Найбільш оптимальним, гармонійним є високий рівень вираженості того чи іншого чинника та загальної самооцінки позитивності розвитку особи. Вважається, що психологічно здорова людина має такий. При цьому на високому рівні обов'язково мають бути виражені Моральність, Воля, Самостійність і Гармонійність, а в юнацькому віці - і Екстраверсія.

Псевдовисокий рівень Загальної самооцінки вказує на неадекватно завищену самооцінку, низький рівень - на занижену самооцінку (може бути як неадекватним рівнем, так і адекватно низьким).

БЛАНК методики « САМООЦІНКА ОСОБИСТОСТІ »

ПІБ Стать Вік

Місце роботи (навчання) Дата обстеження

ІНСТРУКЦІЯ

Оцініть, будь ласка ступінь прояву у вас особистісних якостей, що складають наведений нижче список. Оцінюйте найближчий рік життя. Вибирайте одну відповідь з п'яти можливих, представлених у шкалі можливих відповідей, ставлячи навпроти кожної якості, яку оцінюється відповідну цифру в колонці з даною відповіддю. Відповідайте щиро. Збереження таємниці ваших відповідей - професійний обов'язок експериментатора.

Шкала можливих відповідей:

- 1 - ДУЖЕ СЛАБКА вираженість якості ,
- 2 - СЛАБКА вираженість якості ,
- 3 - СЕРЕДНЯ вираженість якості ,
- 4 - ВИСОКА вираженість якості ,
- 5 - ДУЖЕ ВИСОКА вираженість якості.

СПИСОК особистісних якостей

№

Якість

Можливі відповіді

1

2

3

4

5

1

Активність

2

Вихованість (повага до людей)

3

Доброзичливість

4

Життестійкість

5

Ініціативність (висування ідей)

6

Щирість, правдивість

7

Наполегливість

8

Товарискість

9

Чуйність (співчуття, допомога іншим)

10

Оптимізм, життєрадісність (віра в краще)

11

Поступливий характер (легкий, гнучкий, що йде на співпрацю і компроміс)

12

Розумність (облік реальної ситуації)

13

Самокритичність (здатність бачити у себе і плюси, і мінуси)

14

Самостійність (частіше - опора на себе)

15

Стриманість

16

Зібраність

17

Творчість (оригінальність)

18

Впевненість

19

Захопленість чимось цікавим

20

Врівноваженість (спокій)

21

Почуття краси

22

Почуття міри (в бажаннях, в поведінці)

23

Гармонійність (згода з собою і з зовнішнім світом)

24

Незалежність суджень

СЕРЕДНЕ

2.2 Методика «Ціннісні орієнтації»

Методика дозволяє вивчити міру значущості і реалізації ціннісних орієнтацій (ЦО) особистості, а також їх індивідуальну і групову структури (співвідношення один з одним), конфліктність і атрибуцію (приписування) причин їх здійснення. У даній методиці поняття «Ціннісна орієнтація» і «цінність» використовуються як синоніми. Методика поділяється на два етапи.

На першому етапі вивчається міра значущості і здійснення 10 ціннісних орієнтацій. Вони, відповідно до теорії самодетермінації Е.Л. Діси і Р.М. Руаяна, розділені на зовнішні і внутрішні цінності.

До зовнішніх цінностей віднесено:

Матеріальне благополуччя,
Відомість (популярність),
Фізичну привабливість (гарну зовнішність),
Високе соціальне становище,
Розкішне життя.

До внутрішніх цінностей віднесено:

Саморозвиток,
Повага і допомога людям (чуйність),
Теплі, турботливі відносини з людьми,
Творчість,
Любов до природи і бережливе ставлення до неї.

На другому етапі визначається міра здійснення цінностей, що дає можливість оцінити рівень конфліктності їх здійснення.

Обробка результатів першого етапу полягає у визначенні головних показників ціннісних орієнтацій досліджуваного:

- 1 - Значущості зовнішніх цінностей - як середнього арифметичного (Ср А) суми балів по шкалі "Значущість" за №№ 1з, 3з, 5з, 7з, 9з) / 5);
- 2 - Значущості внутрішніх цінностей - як середнього арифметичного (Ср Б) суми

балів по шкалі "Значущість" за №№ 2з, 4з, 6з, 8з, 10з / 5;

3 - Реалізації зовнішніх цінностей - як середнього арифметичного (Ср В) суми балів по шкалі "Здійснення" за №№ 1з, 3з, 5з, 7з, 9з) / 5);

4 - Реалізації внутрішніх цінностей - як середнього арифметичного (Ср В) суми балів по шкалі "Здійснення" за №№ 2з, 4з, 6з, 8з, 10з / 5).

Обробка результатів другого етапу полягає у розрахунку показників конфліктності здійснення цінностей, тобто величин різниці між значущістю і реалізацією окремо зовнішніх і внутрішніх ЦО, а також всіх ЦО.

Конфліктність здійснення зовнішніх ЦО: $K_{зовн} = срА - срВ$.

Конфліктність здійснення внутрішніх ЦО: $K_{внут} = срБ - срГ$.

Конфліктність здійснення всіх ЦО: $K_{заг} = (K_{зовн} + K_{внут}) / 2$.

Шкалу оцінки рівнів конфліктності здійснення цінностей наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 - Шкала оцінки рівнів конфліктності здійснення цінностей

РІВЕНЬ

ІНТЕРВАЛИ (в балах)

Високий

1,50 ч 4,00

Середній

0,90 ч 1,49

Низький

0,00 ч 0,89

Високим рівнем конфліктності здійснення будь-якого виду ЦО є різниця між значущістю і реалізацією цінностей в 1,5 і більше балів.

Дані кожного випробовуваного експериментальної групи вписуються в загальну таблицю, в яку заносяться всі первинні числові відповіді за значимістю і реалізацією всіх 10 ціннісних орієнтацій, а також середні арифметичні за головними показниками значущості і реалізації зовнішніх і внутрішніх цінностей. Крім того, в таблиці записуються дані за показниками конфліктності здійснення цінностей.

БЛАНК Методики «ЦІННІСНІ орієнтації»

ПІБ Статьь Вік

Місце роботи (навчання) Дата обстеження

Інструкція:

Оцініть, будь ласка, значущість і міру здійснення можливих цінностей Вашого життя за наступною 5-бальною шкалою:

1 2 3 4 5

Дуже низька Низька Середня Висока Дуже висока
ступінь ступінь

Спочатку Ви оцінюєте значущість характеристики (цінності), закреслюючи одну з п'яти цифр, відповідну мірі її значущості, в Шкалі «Значущість». Потім оцінюєте міру її здійснення, закреслюючи відповідну вашому вибору цифру в Шкалі «Здійснення». І так - кожен характеристику. Будь ласка, оцініть всі характеристики, не роблячи пропусків. Збереження таємниці Ваших відповідей гарантується.

№

Характеристика

Шкала "Значущість"

Шкала "Здійснення"

1

Матеріальне благополуччя

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

2

Саморозвиток особистості

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

3

Відомість, популярність

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

4

Повага і допомога людям, чуйність

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

5

Фізична привабливість, гарна зовнішність

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

6

Теплі, турботливі відносини з людьми

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

7

Високе соціальне становище

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

8

Творчість

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

9

Розкішне життя

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

10

Любов до природи і бережливе ставлення до неї

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

A

B

Б

Г

2.3 Результати дослідження за методикою «Самооцінка особистості»
Результати визначення рівня показників вираженості самооцінки 6 чинників 20
досліджуваних осіб представлено у таблиці 4.

Таблиця 4 - Результати дослідження рівня вираженості самооцінки

№

Чинники особистості

Номер досліджуваної особи, бали самооцінки

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

1

Моральність

4,5

4,25

4,5

3,5

3,25

3

2,25

4,5

4

3,75

3,5

3,75

4

4,75

4,25

3

3,75

4

3,5

5

2

Воля

4,25

3,25

2,5

4

3,25

4

3,25

3,5

3,25

3

3

3,25

2,5

2,5

3,25

3,25

3,75

3,75

3

3,75

3

Самостійність і відчуття реальності

4,25

3,75

4,25

3,75

3,75

4

3,75

4,5

3,5

4,5

3,25

3,75

3,5

3,5

4,25

5

3,5

4,75

3,5

4,75

4

Креативність

4

3,25

3,5

4,25

4

3,5

3,25

4,25

2,75

4,75

4

3,75

3,75

4

3

1,75

3,75

3,75

3,25

3,75

5

Гармонійність

5

3,5

2,75

4,5

3,5

3,75

2,75

3,25

3,5

2,5

3,75

3,25

3,5

3,25

3

2,75

3

3,5

2,75

4

6

Екстраверсія

4

4,25

3,75

3,5

3,75

3,75

3,25

4,75

3,25

4,25

2,75

1,5

4,25

2,75

3,5

3,25

3,75

4,25

3,25

4

7

Загальна самооцінка позитивності розвитку особи

4,33

3,71

3,54

3,92

3,58

3,67

3,08

4,13

3,38

3,79

3,38

3,21

3,58

3,46

3,54

3,17

3,58

4,00

3,21

4,21

Як видно із таблиці Загальна самооцінка позитивності розвитку особи семи досліджуваних знаходиться на високому рівні (№№1,2,4,8,10,18,20 - бали в межах 3,71 - 4,50) та 13-ти на середньому (№№3,5-7,9,11-17,19 - бали в межах 2,91 - 3,70). Відповідно жодної особи із псевдовисоким (4,51 - 5,00) або низьким рівнем (1,00 - 2,90).

Що стосується Моральності, то рівень її самооцінки особою №7 є низьким (відмічено у табл.4 світло сірим кольором), особами №14 та №20 - псевдо високим (відмічено темно сірим кольором). Аналогічні відмітки наведені у таблиці 4 і за всіма іншими чинниками.

Оскільки нас найбільше цікавити рівень Гармонійності особистості, то розглянемо результати дослідження за цим чинником більш детально.

За результатами дослідження самооцінки гармонійності встановлено, що:

№№ 4,6,11,20 - продемонстрували високий рівень самооцінки;

№1 - псевдовисокий;

№№ 2,5,8,9,12,13,14,15,17,18 - середній;

№№7,10,16,19 - низький.

Результати дослідження можна вважати достовірними оскільки їх розподілення відбувається за законом нормального розподілу.

Псевдовисокий рівень Гармонійності вказує на неадекватно завищену самооцінку, низький рівень - на занижену самооцінку (може бути як неадекватним рівнем, так і адекватно низьким).

2.4 Результати дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації»

Результати визначення рівня значущості та здійснення ціннісних орієнтацій 20 досліджуваних осіб представлено у таблицях 5, 6.

Таблиця 5 - Результати дослідження значущості ціннісних орієнтацій

Номер
особи
Цінність

Рівень значущості, бали

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

сума

Матеріальне благополуччя

4

4

4

4

4

4

2

4

5

5

2

4

4

3

3

4

4

4

3

5

77

Саморозвиток особистості

5

4

4

5

4

5

3

4

4

5

4

5

5

5

5

2

3

5

5

5

89

Відомість, популярність

3

3

3

3

5

2

2

5

3

4

2

2

5

1

3

4

3

2

2

5

65

Повага і допомога людям

4

5

5

4

4

2

4

4

5

4

4

4

4

5

4

3

4

4

5

5

Фізична привабливість

4

4

4

5

4

3

3

5

4

5

3

4

4

3

3

3

4

4

4

5

83

Теплі відносини з людьми

5

4

4

5

4

3

3

4

5

4

5

5

5

4

3

2

4

4

5

5

89

Високе соціальне становище

4

3

3

5

4

3

3

3

4

5

2

3

3

3

3

2

3

3

4

4

74

Творчість

5

4

4

5

4

1

4

3

3

5

5

5

5

5

5

1

3

4

4

5

88

Розкішне життя

3

3

3

4

4

3

3

3

4

5

2

1

2

3

3

2

3

3

5

2

70

Любов до природи

5

4

4

5

4

4

4

4

5

4

4

5

5

5

5

3

4

5

4

5

98

Значущість зовнішніх цінностей

3,6

3,4

3,4

4,2

4,2

3

2,6

4

4

4,8

2,2

2,8

3,6

2,6

3

3

3,4

3,2

3,6

4,2

--

Значущість внутрішніх цінностей

4,8

4,2

4,2

4,8

4

3

3,6

3,8

4,4

4,4

4,4

4,8

4,8

4,8

4,4

2,2

3,6

4,4

4,6

5

--

Як видно із таблиці 5 найбільш вагомою цінністю для досліджуваних осіб за

найбільшою сумою балів є:

Любов до природи (98 балів),

на другому місці - Саморозвиток особистості та Теплі відносини з людьми (по 89 балів),

на третьому - Творчість (88 балів),

на четвертому - Повага і допомога людям (87 балів),

на п'ятому - Фізична привабливість (83 балів),

на шостому - Матеріальне благополуччя (77 балів),

на сьомому - Високе соціальне становище (74 балів),

на восьмому - Розкішне життя (70 балів),

на дев'ятому - Відомість, популярність (65 балів).

Таблиця 6 - Результати дослідження рівня здійснення ціннісних орієнтацій

Номер
особи
Цінність

Рівень здійснення, бали

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

сума

Матеріальне благополуччя

4

3

3

3

3

2

2

3

4

3

2

3

3

3

3

3

3

3

3

5

62

Саморозвиток особистості

4

5

5

3

3

3

3

3

4

3

3

2

3

4

4

3

3

5

3

5

73

Відомість, популярність

3

4

4

4

2

2

1

5

3

3

1

2

5

5

2

4

4

3

2

5

67

Повага і допомога людям

4

5

5

3

3

2

3

4

4

4

3

4

4

5

3

3

4

4

4

5

80

Фізична привабливість

4

5

5

4

3

3

4

5

4

5

2

2

4

5

2

4

4

5

3

5

83

Теплі відносини з людьми

4

5

5

4

4

2

3

3

5

4

3

3

4

5

3

4

5

5

5

4

86

Високе соціальне становище

3

2

2

3

3

3

3

3

3

3

1

2

3

3

3

4

3

3

3

4

64

Творчість

4

5

5

4

4

1

3

3

2

3

4

3

3

5

3

1

3

3

3

4

Розкішне життя

3

2

2

2

3

3

4

2

3

3

1

1

2

3

2

4

4

3

1

2

59

Любов до природи

5

5

5

4

4

4

4

4

5

3

3

5

5

5

3

2

4

5

3

5

93

Здійснення зовнішніх цін-й

3,4

3,2

3,2

3,2

2,8

2,6

2,8

3,6

3,4

3,4

1,4

2

3,4

3,8

2,4

3,8

3,6

3,4

2,4

4,2

Здійснення внутр-х цін-й

4,2

5

5

3,6

3,6

2,4

3,2

3,4

4

3,4

3,2

3,4

3,8

4,8

3,2

2,6

3,8

4,4

3,6

4,6

Як свідчать результати дослідження (таблиця 6) найвища ступінь здійснення у такої цінності як Любов до природи (93 бали), на другому місці - Теплі відносини з людьми (86 балів), на третьому - Фізична привабливість (83 бали), на четвертому - Повага і допомога людям (80 балів), на п'ятому - Творчість (74 балів), на шостому - Матеріальне благополуччя (74 балів), на сьомому - Саморозвиток особистості (73 балів), на восьмому - Відомість, популярність (67 балів), на дев'ятому - Високе становище соціальне (64 балів), на десятому - Розкішне життя (59 балів).

Результати розрахунку рівня конфліктності здійснення цінностей, тобто величин різниці між значущістю і реалізацією окремо зовнішніх і внутрішніх ціннісних орієнтацій, а також всіх ціннісних орієнтацій наведено у таблиці 7.

Таблиця 7 - Результати розрахунку рівня конфліктності здійснення цінностей

Номер
особи
Конфлікт-ність

Рівень конфліктності, бали

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Здійснення зовнішніх цінностей

0,2

0,2

0,2

1

1,4

0,4

-0,2

0,4

0,6

1,4

0,8

0,8

0,2

1,2

0,6

0,8

0,2

0,2

1,2

0

Здійснення внутрішніх цінностей

0,6

0,8

0,8

1,2

0,4

0,6

0,4

0,4

0,4

1

1,2

1,4

1

0

1,2

0,4

0,2

0

1

0,4

Здійснення всіх цінностей

0,8

1,0

1,0

2,2

1,8

1,0

0,6

0,8

1,0

2,4

2,0

2,2

1,2

1,2

1,8

1,2

0,4

0,2

2,2

0,4

У відповідності із шкалою оцінки рівнів конфліктності здійснення цінностей (таблиця 3) можна сказати, що 30 % досліджуваних особистостей мають низький рівень конфліктності здійснення всіх цінностей, 35 % - середній рівень та 35 % високий.

ВИСНОВОК

Ціннісні орієнтації - важлива складова структури особистості, яка має у своїй основі мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. За своєю природою вони гнучкі, вільно обираються, а тому, відповідно, всесторонньо враховують індивідуальні інтереси та потреби людини, зв'язок між особистістю та суспільством, інститутами соціалізації, культурою, цінностями. Цінності ж, у свою чергу, усвідомлюються як певна основа для сенсу та мети життя, а також визначають засоби реалізації останніх.

Становлення гармонічно розвинутої людини пов'язане з формуванням ієрархічної структури мотивів і цінностей: домінуванням вищих рівнів над нижчими. Структура особистості набуває гармонійності в результаті максимального розвитку тих здібностей людини, які створюють домінуючу спрямованість її особистості, що додає зміст усій її життєдіяльності. Гармонійність особистості досягається лише в тому разі, коли свідомі прагнення людини цілковито відповідають її безпосереднім, часто навіть неусвідомлюваним нею самою, бажанням.

Результати дослідження самооцінки позитивного розвитку досліджуваної студентської молоді показали, що найвище вони оцінюють свою моральність та екстраверсію, а найнижче - гармонійність та волю. Однак, в цілому 70 % досліджуваних позитивно оцінюють розвиток своєї особистості (з них 25 % - високий рівень самооцінки розвитку особистості, 50 % - середній).

Аналіз результатів оцінки вагомості цінностей показав, що для досліджуваних осіб найвагомішими цінностями є любов до природи, саморозвиток особистості, теплі відносини з людьми, творчість, тобто внутрішні цінності особистості.

Список використаної літератури

1. Легун О.М. Роль цінностей і ціннісних орієнтацій у розвитку особистості [Електронний ресурс] / О.М. Легун О.М. // Vuzlib. - Режим доступу:
2. Романюк Л.В. Психологія становлення цінностей особистості через їх самовиявлення [Електронний ресурс] / Л.В. Романюк // Лабораторія нових інформаційних технологій навчання. Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. - Режим доступу: <http://newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2009/23.htm>
3. Анисимов С.Ф. Духовные ценности: производство и потребление. - М.: Прогресс, 1988.- с. 31.
4. Узнадзе Д.Н. Установка человека. Проблема объективации // Психология личности в трудах отечественных психологов. - СПб.: Питер, 2000.
5. Васютинський В.О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства / Проблеми загальної та педагогічної психології: 36. наук, праць Ін-ту психології ім.Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. - К., 2006. - Т. 8. - Вип. 6 - С 40-45.
6. Хавыло А. Место и роль системы ценностных ориентации в структуре личности и ее развитии // Психология и бизнес, 2009.
7. Кириленко Г. Г., Шевцов Е.В. Краткий философский словарь.- М.: МГУ, 2002.-С. 423.
8. Шорохова Е.В. Психологический аспект проблемы личности // Теоретические проблемы психологии личности. - М.: Наука, 1987. - с. 28.
9. Варій М. Й. Загальна психологія : Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: «Центр учбової літератури», 2007.- 968 с.
10. Леонтьев Д.А. Психология смысла (природа, строение и динамика смысловой реальности). - М.: Смысл, 2003. - 487 с.
11. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. / І.М.Галян. -- К.: Академвидав, 2009 -- 464 с.